Број 136. У Новом Саду у петак 21. јуна 1902 Година XXXVII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и дана за светцем.

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље на на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Истина
о радикалној и самосталној странци.

I.

Између радикалне и самосталне странке шири се на сабору све то јачи јаз. Либерали вредно копају тај јаз, а самосталци вољно и хорно одвлаче земљу.

Либералима новосадским испало је за руком, још пре саборских избора, да докажу самосталцима, како су радикали „опасни“ и једнима и другима. Те кад је радикална странка, понудила пред изборе самосталцима савезништво, самосталци су то одбили под врло јадним изговором. За то је велики део Славоније отпао од самосталне странке. За то су у многим другим крајевима Тројединице, многи и многи почели да сумњају и пребацују управи самосталне странке.

Првих дана сабора су самостални посланици примили то к срцу. Бар је изгледало тако. Али, што су чешће самосталци долазили у Нови Сад, на ћабу дру Илији Вучетићу, тим су све већма ударали у страну.

Др Вучетић им је доказивао, да ће самостална странка изгубити сав углед и утопити се у радикалну странку, ако она буде „покаскивала“ на сабору за радикалном странком. И испало му је за руком, да створи — преображај.

Место силних примера ево један. Кад је саопштење краљевског повереника прочитано у сабору, „Србобран“ је донео чланак, раван „Заставином“ чланку, да је ово успех и да се сабору сад више не натурује дневни ред.

Зна се, да је онда био једини „Браник“, који је видео оно, чега нема и тврдио, да се сабору „натурује дневни ред“. Шта је хтео, зна се. Др. И. Вучетић је мислио, кад он узвикне: „Ено курјак“, свиће напустити цео рад, па ће почети вијати курјака, кога и нема. Но у том се преварио, бар што се тиче радикалне странке.

Одбор за дневни ред, саставио је дневни ред по својој вољи. У том одбору било је више но трећина самосталаца. Одбор је једногласно саставио тај дневни ред, па га је и мењао, кад извештај школског савета није био на време штампан. Краљевски повереник није покушао да се меша у то. Сабор је увек једногласно усвојио дневни ред, како му га је његов одбор предложио.

Но од то доба прошло је нешто времена. И новосадским либералима испало је у том времену за руком, да навију самосталце, како је њима воља.

И шта видимо?! Видимо то, да је „Србобран“ заборавио, како је писао пре; заборавио је, да су његови људи у одбору и сабору удешавали заједно с радикалима по вољи дневни ред, и он сад у свом најновијем 128. броју пише: *„О томе да и не говоримо, што саопштење крал. поверсника на фини начин подмеће сабору дневни ред“.*

Ако „Србобран“ мисли, да те скокове нико не види, љуто се вара.

„Србобран“ у том свом најновијем чланку: *„Неколико момената из саборског рада“*, изашао је пред нас као вредан и послушан ђак свог учитеља.

Говори на пр. о томе, како је уништен мандат велико кикиндски. Па не говори истину, не говори, да је сабор тај мандат уништио поглавито због тога, што је избор у Вел. Кикинди завршен, док је још било пуно бирача, него говори само о „заказаном завршном часу“, као да је то било све и најглавније

И онда се „Србобран“ ни мало не устручава да каже, како су радикали нудили самосталце, да униште вел. бечкеречки мандат, а радикали ће онда пристати, да се нареди у Кикинди само истрага.

Ово на просто није истина Кад су радикали отпочели преговоре са самосталцима, онда су радикали тражили, да се о томе води записник. Самосталци нису пристали због тога, да могу причати шта им је воља. И радикална странка учиниће грдну погрешку, ако се икад више упусти са самосталцима у преговоре, а не води о томе заједнички записник. Јер нема ни какве потребе, да даде прилике „Србобрану“ да износи којекаква извртања. Опште је мишљење, да у „Србобран“ од најновијег доба пише др. Илија Вучетић, јер се не може иначе растумачити, ко би био у стању, да у клеветама и извртању тако брзо достигне дра Вучетића.

Радикали при оверовљењу посланика, нису градили политичко питање, но питање правде. То сведочи, што нису увек заједнички гласали, но су се у том питању цепали.

Али самостална странка јесте градила од тог политичко питање. И то ћемо доказати са саборским записником и са извештајем из сабора у „Србобрану“.

Самостална странка хтела је да оверови мандат дра Милоша Ђорђевића. А кад се Милош Ђорђевић на сабору затрчао, те говорио којекакве политичке грозоте, онда је др. Медаковић у име самосталне странке изјавио сабору ово: Самостална странка сматра и сад, да је избор дра Ђорђевића био правилан, али ће после овог говора дра Ђорђевића бити зато, да се његов мандат уништи, да не би ко помислио да се она слаже с тим његовим говором.

Оваке изјаве не би могло бити ни у кинеском сабору, т. ј. да у Кини има сабора. Та изјава је неуставна и скроз недотупавна. То значи: Ми ћемо самосталци пресуђивити ваљаност мандата не према томе што је право, него према томе, како нам се чији говор допада. То је изјавио др. Медаковић у име самосталне странке.

И „Србобран“ још сме да говори о том питању!?

Истина, јако је топло, и у овим данима, може се многа реч и опростити, ал ово је ипак мало — сувише.

»Издајство народа«.

Они, који су неповерењем народа остали на сокаку, узели су сада на себе лажно руво одлучних народних бораца и хтели би одлучним својим речма да онемогуће одлучан рад сабора нашег. — У питању је адреса саборска. Она је поднета тако, да је лева половина, српски, а десна половина мађарски исписана, а на крају исте и испод саме адресе, стоји овако и то само српски: У Сремским Карловцима дана тога и тога и следују потписи само српски и ћирилицом: Георгије Бранковић, патријарх и председник; др. Ђура Красојевић, потпредседник и Мита Ђорђевић, перовођа. Мађарских потписа испод адресе нема никаквих. За свакога је јасно, да је по томе текст мађарски само превод а оригиналан и аутентичан текст према томе једино српски и тако је то и сабор јавно изрекао.

Па зашто је то сабор тако учинио? Учинио је зато, што је патријарх дао превести адресу и на мађарски па и тај засебни мађарски текст потписао и то тражио да учини и потпредседник и перовођа. Но ови то не потписаше. У сабору је — вели — било говора о томе, нека буде као и до сад, а нарочито нека буде као и 1897. на последњем сабору! Према томе изјавио је краљевски повереник да он половно потписану адресу не може отправити краљу, него или нек буде као до сад, али је пристао и на оно, да с леве стране буде српски, а с десне мађарски, па да се то потпише само српски под српским текстом.

Та се ствар морала пре саборске седнице у ред довести, јасно је и то било, да иначе може врло лако доћи до одгађања па и до распуста сабора. Шта је, дакле, ваљало учинити?

Већина саборска — саборски радикални клуб дакле — одобрио је, да чланови његови: др. Красојевић и Мита Ђорђевић могу потписати ту адресу српски. И они су то и учинили. Но радикални клуб закључио је одмах и то, да се о томе јавно у сабору поведе реч и изазове закључак саборски. Радикална већина хтела је, да се и у сабору та ствар расправи. Па ако је добро урадила, нека то и народ одобри, а ако је зло учинила, нека то народ осуди. Радикална је странка, кад је било у питању потпис адресе или распад сабора, рекла: Народ је једва дочекао да види сабора. Сабор је једва једном дочекао, да му се не стаје на пут на сваком кораку. И према томе је решила, да потпише адресу и тиме омогући даљи рад саборски, али је отворено и то рекла, да за овај поступак прима на себе пуну одговорност.

А како се понашала странка самостална и странка либерална?

Нико од њих није устао да одобри а нико да осуди поступак већине; нико није ни протестовао. А кад је дошло до гласања сви су седели и — ћутали.

Овако не поступају народне странке. Ако је поступак радикалне већине добар и мудар, требали су и они имати смелости, да то отворено и рекну. А ако је неваљао и незаконит, требало је смело и отворено устати и протестовати против тога. *Тако поступају прави народни људи,* тако чине људи, којима је срце и памет чила и непомућена.

Читаво то питање покренуо је патријарх Георгије договорно са либералном странком, да растера сабор.

Године 1892 потписао је адресу саборску *и на мађарском језику* патријарх Георгије, Евген Думча и Стева В. Поповић. Године 1897. барон Јован Живковић и то су необориве чињенице, али су потписивали ван сабора и у потаји. А како је било са г. др. Илијом Вучетићем?

Да и то питање правилно решимо, расправићемо најпре питање, како је потписивао г. Вучетић граваминалне претставке на краља и угарску владу? Кад је сабор од г. 1897. одгођен био, изабрао је он из своје средине *одбор деветорице,* који је имао да учини све нужне кораке, како би се одгођени сабор опет састати могао. Тај одбор ишао је лично и министру председнику Селу и послао претставке и краљу и Селу. Па јесули те претставке биле само српске.

Ниједна од њих није била српска. Све су биле само мађарске а под њима су били потписани Dr. Vucsetics Illés, Gostovics Pál, Dr. Malesevics István. А радикали су потписали били латиницом др. Ђура Красојевић, др Емил Гаврила, др. Миша Михајловић, др. Никола Ђурђевић. Претставка посланичког одбора деветорице од 10. јуна 1889., претставка од 23. априла 1889. и претставка од 8. јула, 1900. биле су написане и предане само мађарски. Др. Вучетић Илеш потписивао је дакле све те преставке само

на мађарском језику. Да ли се ту даде замислити, да је **он** имао скрупула да потпише изван сабора и то у потаји и адресу сабора од 1885. мађарски?

Госп. Вучетић потписао је и њу мађарски, само се сада више ни он — тога **несећа.**

Но, ако је издајство овака саборска адреса од год. 1902. какво је тек издајство оно из ранијих година и посланичког тог одбора деветорице?

Згрозите се и опет о ви Катони да нашњега дана над тим силним, нечувеним и издајничким делима и нападните као издајнике Евгена Думчу, Барона Живковића и — Dr. Vucsetics Ilős-а! **Методије.**

„И Бог хтеде, али врази не дадоше.“

Сомбор, 19. јуна.

С пуним правом се може горе поменута народна изрека применути на резултат поновног избора посланика у Сомбору, обављеног 18. јуна о. г.

Тај нови избор жељно и радосно очекиваше не само они бирачи, који су прошли пут гласали за кандидата радикалне странке Новака Машића, него и многи, који из довољне необавештености или не гласаше ни на кога, или гласаше на противног кандидата.

Први се радоваше, јер се надаше, да ће црквени одбор, као орган који избором руководи, при овом путу строго се закона држати, те да неће дозволити, да се исти, било у ком погледу изигра, а тиме ће се моћи констатовати, да је заиста у Сомбору већина бирача, који желе посланика са радикалним програмом. Ови други пак, поред горе наведенога радоваше се, што ће им се пружити прилика, да и они својим гласом потпомогну радикалну странку, о којој се уверише, да се и на делу показала, достојна потпуног народног поверења.

Ал, све је бадава, ово беше само њихова пуста нада.

Црквени одбор са својим ad hoc председницима постарао се, да се јасно слово закона још у већој мери изигра него при прошлом избору.

Председник избора др. Јован Вујић и ако је при почетку избора наредио да се избору припушта по 30 бирача, и то прво оне, који ће за Дракулића, а после оне који ће за Машића гласати — ипак је дозволио, да већ у првој групи буде 53 бирача, који гласаше за Дракулића, а кад га на то упозорише Машићеви повереници, и захтеваше, да према томе пусти и Машићевих толико бирача, он то енергично одби.

После тога се и на даље та несаразмера одржаваше при пуштању бирача на гласање, да тиме виде колико су сами јаки, па да се према томе знаду равнати, колико смеју Машићевих бирача пустити да гласају, а колико ће да одбију. Али ни по јада, да је све зло на томе остало. Први Машићев бирач Ђорђе Крагујевић, умировљени учитељ, одбијен је од гласања, јер у бирачкој листи погрешком општинског перовође беше уписан »Кргујевић Ђорђе«. Па и ако и сам црквени одбор зна, да је то погрешно, и да у целом Сомбору не постоји никакав »Кргујевић«, ипак га не хтеде пустити да гласа. За тим се брзо ређала такова одбацивања међу Машићевим бирачима са често врло смешним и неоснованим разлозима. И бадава су ти људи показивали своје књижице у којима је потврда, да су платили парохијал, те да имају гласа (сваки Машићев бирач понео је собом своју парохијску књижицу, да се може легитимирати) ипак их одбијаше с тим, да нема гласа.

Тако на пр. г. др. Давид Коњовић, потпредседник избора, чим је ступио пред њега бирач Ђура Градинац рекао је: »Овај нема гласа, јер ми је пре признао да никад не плаћа парохијал«. Па бадава је исти бирач књижицом доказивао да је исплатио парохијал, он га одбија од гласања са речима: »Ја на своју одговорност му не дам гласати«.

Чак је био и такав бирач одбијен по имену Јован Бикар, чији је брат Јаша Бикар члан црквеног одбора, па га се и брат одриче са речима: Не знам ја је ли он тај Јован Бикар, који има глас. И овај је књижицом доказивао да је платио парохијал. И на такав начин је од избора одбијено преко стотине Машићевих бирача, а сви су они били уврштени у бирачкој листи. Колико су господа та далеко терала, најбоље се види и из овога. Када хтедоше да гласају 17 бирача, који су први пут гласали за Дракулића, а сада за Нову Машића, не хтедоше им дати гласа. А та иста управа први пут им даде гласа.

Од Дракулићевих бирача одбили су само једног јединог и тај је био нем.

Исти црквени одбор није се зауставио на тим незаконитостима, него је и поред протестовања Машићевих повереника дозвољавао, да на имена Машићевих бирача гласају на Дракулића такови људи, који нису бирачи, а и другог су имена

Господа председници су тако рећи код сваког Машићевог бирача тражили мнење Дракулићевих повереника, а на против приговоре Машићевих повереника никад не узеше у обзир него им грубо одузимаху реч уз претњу, да ће их полицијом одстранити.

При избору изборника, који ће бирати посланика свештеничког реда, кад је пристојно замолио један Машићев бирач да одгласа, те да може кући ићи, председник избора др. Јован Вујић рекао му је: »Ако ће те гласати на исте изборнике, на које су гласали и ови бирачи пред Вами, ја ћу Вам дозволити иначе Вам недам док сви не гласају;“ а кад га је исти бирач запитао за разлог таковог одговара он га је тако напао и вређао, да чисто човек не може да позна у њему оног старог др. Јову Вујића. Кад се исти бирач оградио због тога нападања, он му одузима реч и тера на поље.

На то Машићев повереник поново констатује да нема довољан број чланова црквеног одбора (није их од 24 било ни 5) и изјављује, да у име своје странке протестује против целог избора, председник му у жестини одузима реч и прети да ће га полицијом уклонити са биралишта, и ако овај и сам напушта изборно место.

То је бледа слика поновног избора посланика у Сомбору, обављеног 18. јуна о. г. јер да се права слика изнесе требало би и много времена и простора, а ми немамо на одмет ни једног ни другог.

Па и поред такове незаконитости Дракулић је само са 32 гласа већине изабран, а да се пустило и оних 107 бирача Машићевих, који су одбијени да гласају а да нису на место тих бирача гласали небирачи на Дракулића, Машић би био изабран са преко 150 гласова већине а са истом већином би били изабрани и изборници, који би гласали на свештеничког кандидата Јована Јовановића

Да ће резултат овог избора такав бити могло се унапред знати, јер су Дракулићеви људи при самом кортешовању претили, да Дракулић мора бити изабран па ма и силом, а да се не сме дозволити да Новак Машић уђе у сабор и тамо Сомбор заступа.

А знајући, какве ће силе и незаконитости употребити при избору, да сруше радикалног кандидата Новака Машића и бојећи се оправданог гњева народног позваше градску полицију и војску у помоћ и ако се формално у записнику оградише због присуства полиције. Два кордона војске са голим бајунетима на пушкама опколели су били зграду, а више пута је изгледало, да ће доћи и д оштурме на бираче. Огорчење је овде управо ужасно, јер је силеџијство нашег устарабарства превршило сваку меру.

Па зар да се на све то не рече: „И Бог је хтео али врази не дадоше.“

О стручном школском надзору.

Нема данас правог и искреног пријатеља српске нар. школе и просвете, који не увиђа потребе, да се наша основна школа ваљаним установама подигне и изједначи са школама других културних народа, иза којих смо ми Срби далеко заостали.

Па шта је узрок том нашем застоју?

Моје је тврдо уверење, да је за напредак сваке, па и основне школе један од главних услова: стручан и савестан надзор. Где је овај лабав, и где не одговара строго своме позиву и задатку, ту се не може очекивати онај успех, који би одговорио и задатку саме школе.

Наша школа била је читав низ година напуштена и сама себи остављена. Бивши школ. надзорници нису јој обраћали ону пажњу, коју им је дужност налагала. Школа, која беше њиховој бризи поверена, била им је узгредна ствар, и онда није се чудити што школа наша није напредовала у свима правцима савремене науке. Но осим немара, шк. надзорници нису имали ни довољно спреме за тако важна места.

Имали смо по несрећи надзорника, који је дошав у једно и друго место тобоже да школе инспицира, а у ове није ни завирио, па је ипак учитељима — наравно по својој чистој савести и осведочењу издавао најбоље сведоџбе о сјајном успеху, а све мане и недостатци у школи остали су по старом.

Требало је само пружити и онда, онда је по оној немачкој: „Wer schmirt der farht“, ишло све као намазано, усљед чега је премештање учитеља у току школске године на уштрб школске наставе, било у јеку.

Па док се овако несавесно водио надзор над школама на једној страни митрополије, ни на другој није било боље што се тицало рада и марљивости.

Зна се, да је у бачкој епархији за двадесет година епарх. шк. референт само једанпут обишао школе.

За ову крајну немарност и тешке преступе знале су и епарх. шк. власти и годинама су својим љубимцима гледали кроз прсте, и тек кад је све то прешло границе, суспендован је (1889.) референт бачкобудимски, а 1890. год. био је и темишварско вршачки референт стављен под дисциплинарну истрагу за своје тешке преступе.

Жалосна али истинита слика!

Ето тако су стојале наше школе преко два деценија под надзором а без надзора. Млоге су пропале са нехата и неспреме самих шк. надзорника и сад кукамо за њима као она Исаија на развалинама јерусалимским.

Но та су по школу нашу несретна времена прошла те бацимо копрену преко њих, и сад је на сл. сабору да при избору референта, надзорника не изгуби из вида, да надзорништво у школи треба да је у свима конзеквенцијама строго стручњачко.

То су већ давно прихватили у млогим културним државама. Па ето и у Хрватској законом од 13. фебруара 1887. год. земаљско школско надзорништво поверено је људима који су сами живели и радили као непосредни раденици у народној школи.

Па и код нас у ужој Угарској постављају се за жупанијске школске надзорнике спремни и извеџбани учитељи, и где год је ово начело усвојено и спроведено, тамо је школство напредно.

Пођимо и ми тим путем онда, и само онда моћи ће наша народна школа достојно одговорити своме задатку.

У добри час пођимо напред!

Душан Стојшић.

Српски народни црквени сабор.

Саборска седница 19. јунија (2. јула) 1902.

Потпредседник отвара у 10 сати седницу и позива перовође да прочитају записник прошле седнице. Перовођа Соларић чита записник, који се без примедбе одоставерава.

Од епископа су присутни Гаврило вршачки, Лукијан будимски и Митрофан бачки.

Посланици подносе сабору разне поднеске. — Прелази се на дневни ред.

Ђ. Ћосић држи да су чланови школског савета рђаво схватили свој положај. Цео извештај пружа само бледу скицу о школи и њеном животу. Површност се најеклантантније огледа у наставној основи. Ако је постигнут и поред ове наставне основе успех; то се има приписати само вештини и мару самих учитеља. Сви епархијски учит. зборови изрекли су неповољан суд о тој наставној основи. Издана је и израђена од школ. савета а у том савету није био ни један члан, који је као учитељ служио у основној школи. Што се тиче репозиције и пензије С. В. Поповића из извештаја самог не види се шта је дало повода да се репонује и држи да му је дата само могућност да до пензије дође. — У молби за пензионисање навео је Ст. В. Поповић да му није више могуће путовати те стога жели мир, а знамо сви да он и данас још непрестано путује, да у Загребу фруштукује, у Карловци руча а у Пешти вечера. Извештај не спомиње да је једног учитеља искључио из целе карловачке

митрополије, а то је таква казна коју није смео прећутати. Школски савет поставља учитеља без квалификације брзојавно на вишу девојачку школу а другога истим путем скида и свега тога у извештају нема а то доказује да му савест није била чиста. Од свију оних прописа што је по школској уредби школ. савет имао да изради, није радио ништа осим дисциплинарна правила, која му служе на срамоту. Поднеће посебан предлог о дисциплинарним правилима и прикључује се предлогу М. Косовца.

Св. Прибићевић говори о правном одношају школе спрам државе. Наставна политика иде на уштрб народних школа. Народна добра требало би да су главан извор за издржавање школа. Приватна иницијатива, која је створила задруге земљораденичке и овде би јако од потребе била. Позива се на немачке шулферајне и па чешки народ. Влада уништује санкционисану школску уредбу и наређује да се седмично најмање 7 часова мађарски предаје. Критикује дисциплинарна правила. Епархијски школ. одбор горњокарловачке дијецезе са одобрењем школ. савета поставља Мундека за надзорника, који је професор на државном заводу, а не поверава то место којем автономном свом професору ма да их има. — Осуђује утоке на угарску владу. Учитељи су претоварени са бројем школске деце. Неки поред српских школа дају децу у комуналне. Говори о припомоћи вишим девојачким школама и о потреби женског образовања. У осталом се прикључује предлогу М. Косовца.

Паја Мандровић усваја предлог Мате Косовца и Душана Стојшића, али не и допуну дра Јованонића. Жалостан је факт да у пакрачкој и горњокарловачкој дијецези нема више но само 8 српских вероисповедних школа, или у целој Троједници свега 38. Али томе није крив српски народ, него земаљски школски закон од г. 1888., јер је поред њега наша школска автономија илузорна. Тако звани српски закон од год. 1857. допушта оснивање српских автономних школа, али §. 23. земаљског школског закона од г. 1888., вели, да се у свакој општини, у којој има 40 деце за школу способне мора отворити „пучка школа“, дочим наше уредбе то захтевају ако има само 30 деце. То би било добро кад ми не би морали плаћати и за њихове школе. Опраштају нам тобож, тај намет, ако ми издржавамо своју школу и ако они то увиде, да је потребно и да смо кадри издржавати своју школу. То је једна од највећих повреда, особито, кад се узме на ум, да има чисто српских општина које издржавају комуналну школу.

Наш народ има љубави према својој школи, а то је доказао покретом својим од г. 1898—1899., и представкама на сабор краљевина Хрв. и Славоније, али им се не изиђе на сусрет, јер и сами Срби посланици на том сабору означише тај покрет као дело агитације.

Одобрава школском савету рад у погледу пакрачке препарандије. Земаљска влада ставља услов, да она руководи испитом зрелости, а не изасланик школског савета, а толико не тражи ни мађарска влада у Сомбору.

Из извештаја се не види, да је и толико рађено о праву јавности за учитељску школу у горњем Карловцу.

Из извештаја школског савета не види, да је школски Савет ишта радио да се у Хрватској и Славонији па и у Угарској поврате школска здања и иметак црквеним општинама, чија су и била. Пре Мажурановићева закона имали смо преко 40 школа сад само 3 а где су имања? Шта је урадио школски савет? Подноси предлог: да сабор позове школски савет да прикупи потребне податке о имању покомунаљених српских вероисповедних школа и у споразуму са саборским одбором да поради на повратку одузетих школа и имања и да саборски одбор поднесе идућег заседања саборског предлог, како би се осигурао опстанак постојећих и оснивање нужних основних народних школа у свој митрополији.

Сава Цвејић упоређује извештај школског савета са извештајем епархијског школског одбора вршачког. Из тог се види, да је школски савет у начелу био за то да се школама сиромашних општина даде припомоћ од неких 4000 кр. годишње али их не даје, дочим епарх. шк. одбор по могућности својој ту припомоћ одма и даје из епархијског фонда.

Потпредседник Ђ. Красојевић даје одмор од $^1/_4$ сата.

Др. Лаза Секулић брани Школски Савет истичући, да је он радио по свом најбољем уверењу.

Васа Ђурђевић полемише са предговорницима, а нарочито са П. Мандровићем и побија наводе, да троједничка земаљска влада смета стварању српских вероисповедних школа, сад у ово доба. То је било немогуће по закону од године 1874. за време кога су баш покомунаљене српске автономне школе. Закон од године 1888. допушта и Србима, да подижу своје школе и где то народ тражи, ту влада не брани. Котарски предстојници не сму томе на пут стајати и не стају, а што то народ ипак не тражи, биће да је узрок што не треба автономна школа. Исто тако не стоји влада на путу, да се поврате општинама школска имања, али што то општине не траже, то опет не терети владу.

Што се тиче јавности српских препарандија, то држи, да ће се догодити, док неке услове испуне. Говори и о равноправности ћирилице са латиницом.

Јован Магарашевић пориче наводе Васе Ђурђевића, те вели да је главни извор издржавања школе општинска потрошарина и где та не дотиче онда општински школски намет. Подигнемо ли ми српску автономну школу, то политичке општине не дају на издржавање те школе ништа, јер се у том хваљеном закону вели да могу, ли не морају дати.

Васа Ђурђевић вели да морају саразмерно.

Магарашевић: Нема тога у закону школском (Ђурђевић: Има.) Нема. Покажите ми га и навађа конкретан случај. (Ђурђевић се срди и пориче.) Побија даље и равноправност ћирилице са латиницом. О том се много писало и то је и сувише познато.

Тако бива и са иметком српских школа. Потпомаже предлоге Косовца и Мандровића. (Живио.)

Петар Крајновић: И ако није народ увек једнаком снагом тражио повратак својих школа, не може се рећи да их он не жели, и кад би му се скинуо онај терет, који му то отештава, онда би се тек видело, да ли тражи или не. Постоји земаљски школски 20% намет, па зашто влада не стави саразмерну своту српском народу за његове школе на расположење.

Иван Јелчић: Кад се упразнило једно учитељско место у Ст. Бечеју, хтела је црквн. школска општина да на то место изабере учитељицу, јер већ има довољан број учитеља (од њих 9 само једна женска), но ту њихову оправдану жељу није хтео да уважи епархијски Школски Одбор бачки, па ни Школски Савет, мотивишући то тим, што се мушко место не може попунити женским лицем. Само из родољубља није општина хтела утецати на владу, па и тај се случај не види из извештаја.

Др. Мита Мушицки: Свакој болести, па и сваком злу треба тражити не само лека, него и поставити сигурну диагнозу, да се може наћи добар лек. Тако је и у јавном животу. В. Ђурђевић је рђаву диагнозу поставио код Школског Савета, те није био праведан, јер да је такав био, морао би се и сам прикључити предлогу Мате Косовца. Он рече, да не треба сваљивати кривњу на владу и Школски Савет, него понајвише на општине, на народ, ма да постоји конфликт — борба, између нашег школског закона и земаљског школског закона. Држи, да ту борбу имају да воде највиши наши автономни органи, а не општине. Тако ради и влада, јер она не поверава те борбе својим ситним и најнижим органима, него највишим, па тако морамо и ми И у Угарској постоји закон, да се нове школе не могу подизати на штету постојећих, и ту не могоше онда водити борбе црквене општине, него Школски Савет, али он то не хтеде чинити. Он не хтеде ни покренути тог питања, него пусти да се ствар развија и против интереса свог рођеног народа и његове школе.

У автономији нашој је наше школско питање, понајтеже питање, а тим теже, што имамо посла са две државе, са два законодавства, од којих ни једно не респектује довољно наших уредаба. За то се очекује од мудрости и Школског Савета, и сабора самог, да при донашању уредаба удовољи бар у неколико и нашим животним потребама, а и у складу буде са школским законима обе државе. Признаје В. Ђурђевићу, да је екзекутива врло важна у законодавству. Ту важну функцију је најгоре вршио Школски Савет. То су увидели и предговорници и навели су толико примера, да је то грозно. Приговара самосталној сстранци, да је тражила од својих чланова, да потпишу и њен политички програм. Прихваћа предлоге Косовца, др. Јовановића и Мандровића, али осуђује код овога сепаратизам самосталне странке у школском питању, те би желио да Мандровић свој предлог надопуни.

П. Мандровић одгорара В. Ђурђевићу, да је требао повући паралелу између школског закона г. 1888 са нашим автономним школским уредбама, а не између закона школског од г. 1874., те је требао довести у склад она два закона школска. Одбија од себе, да у његову предлогу има сепаратизма, а мило ће му бити ако се његов предлог допуни. Што је самостална странка тражила од својих чланова, да усвоје и политички програм самосталне странке, то држи да не спада овамо, а то је тактично питање саме странке.

Др. Ст. Јовановић повлачи свој предлог.

Огромном већином гласова прима се предлог М. Косовца. Идућа седница заказује се за сутра у 10 сати.

Политички преглед.

Сел и Кербер. У понедељак је под председништвом краљевим одржан министарски савет, коме су присуствовали оба министра председника Сел и Кербер, и министар спољних послова Голуховски. Саветовало се о поравнању и трговачким уговорима са другим државама. С једне стране тврди се да је између оба министра председника дошло до неког зближења и да ће прекинути уговори ускоро опет отпочети. С друге стране се тврди противно. Наиме, да није дошло до никаквог споразума и да су оба министра председника ставили владару на расположење своју оставку. Које је од овога истина, тешко је поуздано рећи. Али је свакако истина, да је стање између обе владе врло запето и да ће врло тешко доћи до потпуна споразума.

Нови Сад, 20. јуна.

Накнадни избор у Ст. Пазови. При поновном избору у Старој Пазови изабрани су прошле среде већином гласова: Александар Сандић, професор, радикал и прота Еремић клерикал, против Николе Петровића и проте Бороте, либерала (?). Прота Вукадиновић није се хтео примити понуђеног му мандата, а да је хтео био би вероватно изабран. Овако је на жалост изабран прота Еремић, што није ни мало дика по наш народно црквени сабор. И прота Борота се до душе бесмртно обрукао кад је на сабору једно говорио. а друго творио, али ми поред свег тог не разумемо, зашто се бар не уздржаше од гласања за свештеничког кандидата они, који гласаше за професора Сандића. Знамо ми и то, да међу бирачима и најпротивнијих странака има оваких погодаба на избору, али кад се тицало проте Еремића, то није смело да буде. Ово је наше мишлење.

Карловци, 19. јуна.

О раду и нераду Школскога Савета расправљало се у српском народном црквеном сабору два дана. Тако исцрпних говора и језгровите дебате о школи мало се у нас на сабору чуло, а последњи сабори не могу се тим никако похвалити. Говорници су се сложили у том, да је извештај, а према том и рад Школског Савета био врло мршав. Последњих десет година биле су гладне године за школу и народну просвету. Стручњаци говорници и неколико правника и свештеника изнели су праву слику о том, какав је рад Школскога Савета требао да буде и шта све школа захтева. А одговорност за зле прилике, у којима се наше народне школе налазе, оставио је свим члановима Школског Савета. *С пуно разлога и потпуним правом изјавио је сабор јавно неповерење Школском Савету и тражи од њега да одступи и преда главну управу наших школа у боље и поузданије руке.* Др. М. Полит је унапред захвалио на чланству у Савету и добро је учинио. Четири члана Савета нису још за сад поднели оставке, а то су: Никола Ђ. Вукићевић, прота Јован Борота, Ника Максимовић и Теофил Димић. Чујемо, да ће и они учинити последњу своју дужност. Али чули смо у сабору и то, да је неки члан Савета рекао недавно, да неће дати оставке, *јер му је жао патријархових ручкова и дневнице, петице.* Ми не верујемо, да ће ти стари људи моћи после оног једнодушног неповерења ићи још на ручкове и примати петице. Ко онако скриви, као што је Школски Савет, и остане на месту, где треба да има народног поверења, заслужио је не само неповерење, него и народно презрење.

Изгубио опкладу.

Јуче је неко у читаоници читао гласно новине. Подвале, лажи, извртања, недостојна подметања, као што то обично читамо у »Бранику.«

Седео сам у дубини читаонице, кад ми доцније приђе познаник и запитао ме: — Шта велиш на писање »Србобрана«?

— Нисам читао »Србобран«, рекох.

— Па зар ниси чуо, где су га мало час читали?

— Нисам. Ја сам слушао кад су читали неки чланак из »Браника.«

— Какав »Браник«. Оно је био чланак из »Србобрана.«

— Не може бити! Ти се вараш.

— Знам зацело!

Реч по реч, па дође до опкладе. Ја сам био уверен, да је оно из »Браника«, јер познајем његово гадно писање; из сваког његовог реда вири злоба и мржња против радикала, а у сваком је реду бар по две неистине. Ипак сам изгубио опкладу. Оно је био »Србобранов« чланак.

Стајао сам мало после код прозора и гледао у даљину.

— Невесео си! каже ми пријатељ. Зар те је тако жао што си изгубио опкладу.

— Није ме жао што сам изгубио опкладу, не би ме било жао и да сам изгубио три пут толико, него ме је жао, због оног, о чему сам се данас уверио а у шта не би био никад веровао.

— Да, да, рече он. Дошло је време, да не можеш више распознати »Србобран« од »Браника«.

Вести из места и са стране.

Српска земљорадничка задруга у Бјелопољу. (Удружење са неограниченом одговорношћу). Предсједник Перо Коруга, а замјеник предсједника Миле Кончар. Остали чланови управног одбора су: Милета Амић, Буде Огњеновић и Јово Дивнић; пословођа Стојан Савић.

Паликуће у Сомбору. Пишу нам из Сомбора: У очи вакнадног избора у Сомбору, почела је горети једна трошна осигурана кућа на салашу Жарковцу у Сомбору. Кад је сутра дан изашла на избор војска говорило се да је то због тога јер су ево радикали почели да пале па ће бити и нереда. Чак и др. Паја Дракулић после оних насиља, које починише он и његови, да би прикрио та насиља, поче јавно да виче, како су радикали паликуће. Против оваквих гнусних потвора радикали ће поднети тужбу.

Словенски скуп на изложби у Табору и Ческој. У старој славној вароши Табору у краљевини Чешкој приређује се ове године окружна пољопривредна и занатлијска изложба, на којој ће се од 14. до 17. августа ове године састати словенски скуп са одабраним програмом, који ће скуп бити састанак Словена из целог словенског света. Сваки Словенин, који ће учествовати на овом скупу биће искрено дочекан и молимо да онај, који би желео или учествовати или сам имати информацију да се обрати на „Словенски клуб“ („Slovansky klub“) у Прагу гостионица код енглеског двора најдаље до 31. јула п. ст. ове године.

Брзојави „Застави.“

Стигли 20 јуна.

Ср. Карловци (Брзојав). (Саборски извештај). На почетку седнице др. Медаковић даје оставку на чланство соборског одбора. Он тврди, да саборски одбор треба да буде као један човек, треба да ради на миг. Нема места контроли. Самосталној странци требало је дати као савезнику већи број. Контролу не прима. За то захваљује он и Карамата.

Др. Михајловић износи, да се радикална странка држала демократских начела, начела правде. Она не жели да буде сама у саборском одбору, јер није њу саму послао народ у сабор. Она неће да ради партијски, него праведно. За то се не боји контроле. А шта би се рекло радикалној странци, да се боји контроле и да тражи да сама уђе у саборски одбор? Зар јој се не би тек ту пребацило? Ако мањина неће да уђе, њена је ствар. (Дебата о овом била је доста бурна).

Чита се извештај одбора који натпрегледа рачуне фондова. Чита се извештај из 1879 до 1883. године. У том извештају наводе се многе неправилности при преносу. Но нарочито је неуредност код саборских трошкова и верозаконских приноса.

У митровачком, жабаљском и сомборском протопрезвитерату су у оним годинама нарочите неуредности.

Што се тиче сомборског протопрезвитерата, каже се, да се главне књиге из 1882. и 1883. не слажу са извештајима епархијског одбора бачког о уплатама верозаконског приноса и саборских трошкова. Спомиње се, да за општину Шандор није унешено у фондове 296 ф., за Бају 200 фор., за Брестовац 328 фор., за Башу 147 фор., за Бођан 28 фор., за Стапар 551 ф., за Параге 54 фор. за Станишић 21 фор., за Ст. Сивац 146 фор. Извештај на крају каже: *да ли су, кад су и у колико су ове своте у доцнијим* годинама намирене, то ће одбор установити, кад прегледи даље године књиге.

Ср. Карловци. На сабору поднела су 4 посланика из старо-пазовачког среза изборни записник. Професор Сандић, Н. Петровић прота Борота и прота Јеремић. При јучерашњем избору у Пазови бирали бирачи у једној соби 2 одбора. Пред једним одбором добили Сандић и Еремић 113 гласова, пред другим одбором добили Петровић и Борота 111 гласова. Др. Миладиновић је предложио, да ова четир посланика не могу седети на сабору, док се не обави верификација. (Сабор усваја предлог.)

Вел. Бечкерек. Овдашња вармеђска зграда стоји у пламену.

ОГЛАСИ.

Број С. 226.
ex 1902.

Стечај.

Ради попуњења звања двају епархијских школских надзорника и то бачкобудимског и темишварско-вршачког овим се расписује стечај на поменута места.

Плата је епархијског школског надзорника 2400 круна годишње, 400 круна у име стана, 600 круна у име путних трошкова, петогодишња повишица од 200 круна, после 30 годишњег службовања мировина постигнуте плате.

Молитељи имају своје молбенице и сведоџбе о свршеним наукама и евентуално досадањем службовању поднети најдаље до 25. јуна о. г. по ст. кал. овом српском народно црквеном сабору.

Из седнице срп. нар. црквен. сабора у Карловцима 17. јуна 1902. год.

374

Председништво
3—3 срп. народног црквеног сабора.

Памучарска и српско-платнарска трговина

ЈОВАНА Т. ЧАВИЋА

У НОВОМ САДУ

потребује млађег помоћника вична тој струци. Ступити може одма. 386 1—2

Потписани требам за своје свратиште **„К' КРУНИ“ у ОКУЧАНИМА**

ВАЉАНА ГОСТИОНИЧАРА

који би моје пиће точио уз провизију. Исти би имао бесплатан стан и своју кухињу за издавање јела. Порезе и потрошарину плаћам сам. Гостионица постоји преко 50 година; има велике просторије за држање забава и лепу башту са кугланом. Гостионичар треба да говори осим српски и немачки. Ступити би имао одмах, а најдуже до 1. августа о. г. Јамчевине треба да положи 300 круна. Понуде нека се шаљу на

Милана Мимића,
380 1—3 ОКУЧАНИ.

ДРАЖБЕНА ОБЈАВА.

Управа манастира Војловице издаје 4. (17.) јула 1902. год. у 9 сати пре подне око 955 кат. јутара своје земље на више година под закуп, на што се рефлектанти позивају.

Услови могу се дневно пре подне код доњне управе увидети.

Управа
368 2—3 **манастира Војловице.**

Молим, да се тачно на адресу пази!

САМО КОД
Максима Светозара Вајса
У НОВОМЕ САДУ
Ћурчијска улица бр. 18.

могу се **најбоље Сингерове шивање машине** за кућевне и занатлијске потребе **најјефтиније, најсолидније и најпоузданије** купити.

Услови за плаћање су врло повољни и у месечним ратама. **Даје се потпуна гаранција за сваку појединy купљену машину!**

Илустроване ценовнике шаљем на захтев бадава и плаћеном поштарином.

Молим, да се са пуним поверењем обратите на фирму

Максим Светозар Вајс, Нови Сад

Ћурчијска улица бр. 18. 369 2—4

ОБЈАВА.

ПРЕПОРУЧУЈЕМО НАШЕ ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ
сваке врсте и величине

ОПАНАКА

који се у нашим радионицама добро и од најбољег материјала израђују уз врло умерене цене.

Господа трговци у препродавци могу код нас **најјефтиније** купити, јер **имамо велики избор,**

ПРВА СРПСКА ОПАНЧАРСКА ЗАДРУГА
У Новом Саду.

Наш магацин налази се на ћијаци у кући госп. Јована Чавића. 325 4—4

Др. ЂОКА П. ЈОВАНОВИЋ
ЛЕКАР
ВРЊАЧКЕ БАЊЕ

јавља поштованим колегама и посетиоцима **Врњачке Бање** (у Србији) да у својим вилама има око 30 соба са намештајем.

Ко жели тачнија обавешћа, као и проспекат лепе и лековите Врњачке Бање, нека се обрати долепотписаном.

359 2—3 **Др. Ђока П Јовановић.**

Моју земљу у **Петровци** (Срему), 10 минута од станице Путинци удаљену, састојећу се из

300 КАТАСТРАЛНИХ ЈУТАРА

у мањим парцелама продајем под врло повољним условима. Ако би се више њих омањих купаца нашло односно сложило, вољан сам и 10 до 20 јут. појединима продати.

Имам на продају и једну **вршаћу машину са 6 коњских снага** из творнице „Ungarische Staats Bahn-a“ од 1900. год. употребљена двапут, коју сам такође вољан под повољним условима односно на почек продати. — Ради погодбе обратити се на власника

2—3 371 **Радивоја Крстића** у Руми.

Трговина шпецераја и деликатеса
СТОЈАНОВИЋА И РАДОВАНОВИЋА
У НОВОМ САДУ
потребује **ДВА ШЕГРТА** из добрих кућа. 383 1—2

Србин ђак,

који говори више језика и знаде књиговодство, тражи где год у канцеларији занимања преко наступајућих школских ферија. — Ближа обавештаја даје администрација овога листа. 2—3

Родитељима на знање.

Обучаваћу српску децу у немачком и мађарском језику, у својој школи преко од Ханског трга сваки дан од 8—10 односно до 11 часова. Учење ће ово у толико бити олакшано, што ће у исто време и деца немачка, мађарска и јеврејска учити српски језик. Награда је за обуку 2 фор. месечно. Обука почиње 7. јула по нов. кал. Пријавити се ваља **Гаври Грбићу,** учитељу у стану, Вуковићева улица бр. 41. 382 1—1

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено учитељско место српске православне вероисповедне школе митровачке. Плата је 1200 круна, станарина 240 круна и за своју потребу 5 метарских хвати дрва или за то готов новац у напред. Од саране, по реду, 4 круне.

Дужности учитељске су одређене школском уредбом, осим тога дужан је учитељ појати на вечерњу, јутрењу и светој литургији и на пређеосвећеној и држати каталоге.

Рок стечају траје до св. Илије.

Понуде се имају слати на потписано председништво.

У Митровици, 19. јуна 1902. године.

Председништво
381 1—3 **местног школског одбора.**

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.